
Pričujoča številka "Linhartovih listov" je posvečena dvema zanimivima radovljiškima obletnicama. Prihodnje leto bo minilo 120 let od najdbe bronastodobnega meča, ki so ga leta 1888 našli na sotočju Save Bohinjke in Save Dolinke pod Radovljico. V letu, ki se poslavlja, je preteklo 300 let od rojstva filozofa in teologa Jožefa Pfeiferja.

Jure Sinobad

BRONASTODOBNI MEČ IZ RADOVLJICE

Leta 1888 so na sotočju Save Bohinjke in Save Dolinke pod Radovljico našli del kratkega bronastega meča. Šlo je za izjemno najdbo, ki so jo takoj uvrstili med najpomembnejše kulturne sledi človeka na tem območju. Meč arheologi vključujejo v pozno bronasto dobo in v čas Ha horizont 8. stoletja pred našim štetjem (A. Valič, *Zbirka arheoloških prvin Radovljice z okolico, v: Radovljiški zbornik 1992, str. 17*). Radovljiško najdbo je že leta 1888 prvi opisal Karl Deschmann v *Vodniku Deželnega muzeja v Ljubljani*. Deschmann navaja, da gre za polomljen kos meča s sotočja obeh Sav, ki meri 37 cm in mu manjka ročaj, na razširjenem delu sta dve luknji za zakovice, ali kot je zapisano v izvirniku: "*Bruchstück eines Schwertes von Zusammenflusse beider Saven ober Radmannsdorf, 37 cm lang, der Griff fehlt, an der Ausweitung zwei Nietlöcher*" (C. Deschmann, *Führer durch das Krainische Landesmuseum in Laibach, Laibach 1888, str. 83*).

Naslednji opis bronastodobnega meča, najdenega na sotočju Sav pod Radovljico, je bil objavljen v razpravi dr. Walterja Schmida o bronasti dobi na Kranjskem, ki je leta 1909 izšla v časopisu *Carniola*. Govori o kratkem meču z listasto oblikovanim rezilom, ki ima na trikotno razširjenem, obojestransko zarezanem korenu rezila štiri luknje za zakovice. Schmid piše, da rezilo meri 38 cm (najnovejša izmera je 38,5 cm) in ima odlomljen vrh, zato je ocenil, da je bila prvotna dolžina rezila približno 43 cm. Meč hranijo v Arheološkem oddelku Narodnega muzeja Slovenije v Ljubljani (inv. P 3334). Schmidov opis ostanka bronastodobnega meča s sotočja Sav je bolj izčrpen in natančnejši od Deschmannovega: "*Blattförmiges Kurzschwert [3334] mit abgesetzter Schneide; am dreieckig erweiterten, beiderseits geklebten Griff vier Nietlöcher; abgebrochen; jetzige Länge 38 cm (ursprüngliche ungefähr 43 cm). Gefunden am Zusammenflusse der Wocheiner und Wurzener Save*" (W. Schmid, *Die Bronzezeit in Krain, v: Carniola 2, 1909, str. 128, št. 19*).

Walter Schmid oziroma Franc Šmid (1875-1951) je bil po rodu Kranjčan. Na Dunaju je eno leto študiral pravo, nato je leta 1894 vstopil v benediktinski red

Desno: Ostanek meča, ki so ga leta 1888 našli na sotočju Sav pod Radovljico. Digitalno obdelana fotografija iz Radovljiškega zbornika 1992, str. 17.

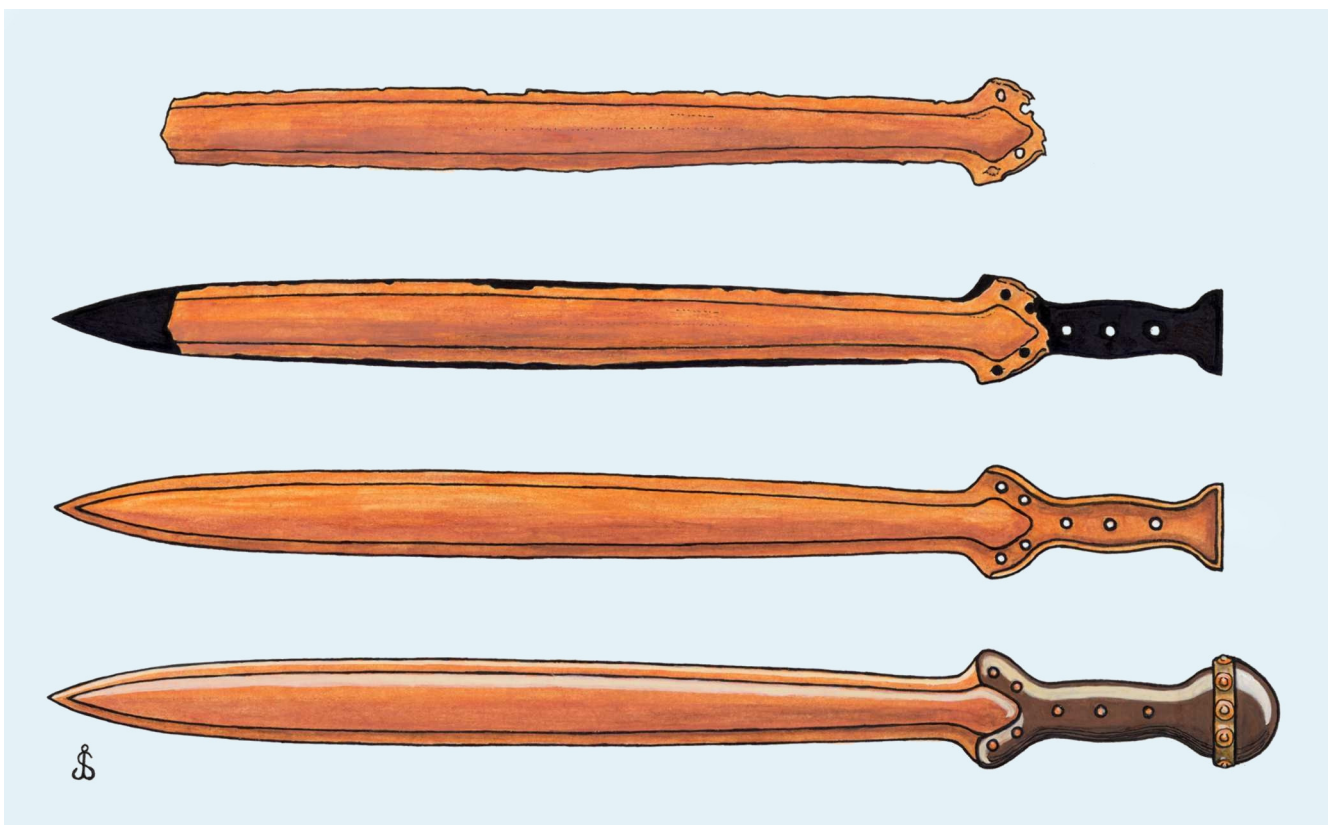

v Admontu, kjer je doštudiral teologijo in bil posvečen v duhovnika. V letih 1902-04 se je lotil še študija zgodovine, arheologije in geografije na univerzi v Gradcu, ki ga je zaključil z zagovorom disertacije o Dalmatinovi *Bibliji*. Od 1905 do 1909 je bil kustos v Deželnem muzeju v Ljubljani. Muzej je skušal urediti v pravo znanstveno ustanovo in dve leti (1908-09) urejal strokovni časopis *Carniola*, ki je izhajal kot glasilo Muzejskega društva za Kranjsko. Za slovensko arheologijo je Schmid pomemben kot muzealec in raziskovalec. Izkopaval je v Sloveniji (Vače, Notranje Gorice, Šmihel pod Nanosom, Pohorje, Kranj, Srednja vas v Bohinju) in na avstrijskem Štajerskem. Objavil je 563 razprav in člankov, njegovo raziskovalno delo pa je segalo od bakrene dobe do zgodnjega srednjega veka (*S. Gabrovec, Walter Schmid, v: ES XI, str. 12-13*).

Radovljiškemu bronastodobnemu meču sta sorodna meča, ki so ju v letih 1979 in 2006 našli v Blejskem jezeru. Blejski bronastodobni meč, ki so ga v jezeru našli septembra 1979, je po načinu izdelave zelo podoben radovljiškemu, vendar je precej bolj ohranjen. Ravno dvorezno rezilo meri 56 cm, medtem ko je listasto dvorezno rezilo radovljiškega meča prvotno najverjetneje merilo od 43 do 45 cm. Oba meča imata na vsaki strani trikotno razširjenega korena rezila po dve luknji za zakovice. Iz rezila blejskega meča izhaja jezičast nastavek za ročaj s tremi luknjami za zakovice. Na kovinski nastavek, ki je pri radovljiškem meču odlomljen, je bil prvotno pritrjen lesen ali koščen ročaj, ki se v treh tisočletjih, kolikor je meč ležal v jezerski vodi, ni ohranil.

Bronast jezičastoročajni meč, ki so ga leta 1979 našli v Blejskem jezeru pri Mlinem. Fotografijo, ki je dostopna na spletu (http://www.narmuz-lj.si/slovensko/12_oddelki/arheoloski/akcesija/2004.html) smo za objavo dodatno digitalno obdelali. Meč hranijo v Narodnem muzeju Slovenije v Ljubljani.

Poskus rekonstrukcije bronastodobnega meča s sotočja Sav pod Radovljico po posameznih fazah.
Risba: Jure Sinobad

Zgoraj: Poskus rekonstrukcije bronastodobnega meča, ki so ga pred 120 leti našli na sotočju Sav pod Radovljico. Ob meču je lesena, v usnje oblečena in okrašena nožnica. Risba: Jure Sinobad

Na svetovnem spletu je na voljo cela vrsta spletnih strani in forumov, ki nudijo veliko koristnih podatkov o bronastodobnih mečih in načinu njihove izdelave. Na enem od omenjenih forumov je nizozemski inženir in izdelovalec replik bronastodobnega orožja Jeroen Zuijderwijk objavil prispevek, v katerem je podrobno razložil postopek izdelave kratkega meča iz pozne bronaste dobe. Za poskus rekonstrukcije bronastega meča s sotočja Sav pod Radovljico je še posebej zanimiv Zuijderwijkov slikovni prikaz pritrditve lesenega ročaja na kovinski jezičast nastavek, ki izhaja iz rezila. V nadaljevanju objavljamo dve fotografiji in spletni naslov, kjer ju lahko najdete.

Polovici lesenega ročaja in glavič pred kovičenjem. Foto: Jeroen Zuijderwijk

Lesen ročaj po kovičenju. Foto: Jeroen Zuijderwijk

Več fotografij na:

<http://forums.swordforum.com/showthread.php?t=56964>

Napredek večine obdelovanja kovin v pozni bronasti dobi je omogočil, da so kratki meči postali alternativa zgodnejšim nožem in trikotnim bodalom. Čeprav je obojestransko brušeno rezilo omogočalo rezanje, sekanje in zabadanje, so bili kratki meči skoraj neuporabni za sekanje. Zaradi majhne trdote kovine bronasto orožje ni bilo najbolj primerno za boj. Bronasti meči so morda služili le v obredne namene, ko so označevali status nosilca.

Desno: Bronastodobni meč iz Radovljice, pripasan na eno od stiliziranih figur situlske umetnosti.
Rekonstrukcija: Jure Sinobad

300. OBLETNICA ROJSTVA JOŽEFA PFEIFERJA

Jožef Pfeifer se je rodil 5. marca 1707 v Radovljici očetu Juriju in materi Katarini, roj. Kokalj. Poznejši filozof, teolog in naravoslovec je jeseni 1724 v Kamniku vstopil v frančiškanski meniški red. Prevezel je redovno ime Gotfrid in se kot razumen in za redovno disciplino vnet mož hitro vzpenjal v redovni hierarhiji. Leta 1745 je postal predstojnik samostana v Novem mestu, v letih 1748-53, 1757-60 in 1766-69 je opravljal dolžnost frančiškanskega provinciala. Bil je zelo dejaven, o čemer pričajo mnoge okrožnice, ki jih je izdal v času svojega načelovanja. Leta 1750 se je udeležil generalnega kapitlja v Rimu, tri leta pozneje je bil na podlagi disertacije *Pradaestinatio facta est post praevisa merita* imenovan za lektorja teologije. Izkazal se je kot plodovit pisatelj, ki je svoje teološke (o moralni teologiji in krščanski etiki), zgodovinske (o zgodovini novomeškega frančiškanskega samostana od 1470 do 1774) in filozofske spise pisal v latinskem jeziku. Umrl je pred letom 1780 v Novem mestu (*SBL II, 332-333*).

Kot filozof je Pfeifer dosledno sledil usmeritvam svojega reda, ki mu je bil vzornik Joannes Duns Scotus, zato velja za najizrazitejšega predstavnika skotistične sholastične filozofije na Slovenskem. Eno izmed središč, kjer so gojili t. i. skotizem, je bila Sveta Gora pri Gorici, kjer je Gotfrid Pfeifer predaval filozofijo. Njegovo poglavitno filozofsko delo je *Cursus philosophicus praelectus iuxta mentem Doctoris Subtilis studiosae iuventuti*, ki ga je 1735-36 napisal prav na Sveti Gori. Delo se je ohranilo v rokopisu, ki ga hranijo v knjižnici frančiškanskega samostana v Ljubljani. Pfeiferjeva naravna filozofija je zelo obsežen spis, katerega razdelitev se naslanja na Aristotelova naravoslovna dela. Najprej obravnava sedem knjig fizike (*Physicorum*), nato razpravlja o svetu, nebu in prvinah (*De mundo, coelo et elementis*), nadaljuje o duši (*De anima*) in zaključi s spisom o porajanju in razkrajanju (*De generatione et corruptione*). V poglavju *O nebu in nebesnih pojavih* je Pfeifer pisal o številu in gibanju nebesnih teles, o zvezdah, Rimski cesti, Luni, Soncu in Sončevih pegah, o meteorjih in ostalih astronomskih pojavih, zato je pomemben tudi za razvoj astronomije na Slovenskem. Tisti, ki jih astronomija še posebej zanima, bodo izčrpnije podatke o Pfeiferjevem astronomskem delu lahko našli v knjigi dr. Stanislava Južniča in prof. Marijana Prosenca **Zgodovina slovenske astronomije**, ki bo v teh dneh izšla pri radovljiški založbi Didakta.

J. S.